

r. 1541, tak že tou sbírkou opět učiní krok ku předu známost toho, co stálo v deskách shořelých. Braniš vydal v tomto oddíle registra ortelů horního soudu v Kutné Hoře z let 1511—1514 (sv. 12.); Nováček Trutnovské desky manské z let 1455—1575 (sv. 15.), a zajímavější výpisy z knih úřadu perkmistrského hor vinnických u Prahy z let 1358—1583 (sv. 15. a 18.). František Dvorský vydává v Archivě Českém veliké sbírky písemností pana Viléma z Pernštejna; z těch vřaděno bylo do této rubriky několik velkých kusů, jimiž se osvětluje hospodářství na rozsáhlých statcích páně Vilémových, jmenovitě: urbář panství Hlubockého z r. 1490, urbář panství Pardubského z r. 1494, s registry rybníčními na panství Pardubském 1494—1520 a s rozmanitými zápisy o náhradách za pozemky zatopené novými rybníky, též o cídění struh a vedení vody přes cizí pozemky.

Do oddílu e) přicházejí listiny necelé, které buď hned z dávných časů zachovaly se toliko u výtahu, anebo které nový vydavatel uznal za slušné vydati jen skráceně. Zde Palacký uveřejnil registra zápisů královských z r. 1454 (sv. 1, 2, a 3.), totiž výtahy ze zápisů, kterými hlavně král Sigmund rozzastavil statky královské a duchovenské svým pomocníkům ve válce husitské, a dílem i svým protivníkům, když se s nimi smiřoval; každý držitel zápisného statku měl roku 1454 ukázati své zápisy kommissi stavovské, která k tomu byla ustanovena prvním sněmem za krále Ladislava; kdo k čemu tak dokázal své právo zápisné, to podržel i dále; k tomu cíli byly ty výtahy ze zápisů v kommissi zapsány. Tomek našel a uveřejnil (sv. 14.) také popis statků někdy duchovenských, jež válkou husitskou dostaly se také do jiných rukou, ale držitelé jich nemohli se před sněmovní kommissí r. 1454 vykázati žádným platným zápisem na ně; takové statky byly tehdejší držitelům odňaty, ale nevráceny ústavům duchovním, kterým vlastně náležely, nýbrž odevzdány byly komoře královské. Tím objasňuje se také jedna stránka historie právní, vlastně neprávní, kterou způsobila válka husitská. Zlomek podobných register zápisů na statky zastavené v markrabství Moravském z r. 1459 vydal Emler ve svazku 7.

Dr. J. Kalousek.

Frant. Kameníček, Zemské sněmy a sjezdy moravské. Jejich složení; obor působnosti a význam. Od nastoupení na trůn krále Ferdinanda I. až po vydání Obnov. zřiz. zem. (1526—1628). Díl I. V Brně, nákladem zem. výboru markr. morav., 1900. Str. V., 562. K 8.— O této vítané publikaci bylo u nás psáno na několika místech (mimo jiné srov. referát v Čes. Čas. Hist. 1900, 359—365); i ponecháváme si promluvití o ní jindy, jakož také lze doufati v brzké pokračování tohoto díla.

O poddanství a robotě v zemích českých. V Moravsko-Slezské Besedě Pražské přednesl JUDr. Karel Kadlec Otisk z Moravské Revue, v Brně 1899, stran 50 v malé 8ce.

Úkol přednášky zde otištěné byl, aby stručně ukázán byl vývoj, kterým povstalo a utuženo bylo v českých zemích poddanství a pak nevolnictví, a jak opět bylo zrušeno. Úkolu tomu spisovatel slušně dostal, totiž tak, jak v přednášce jest možno při předmětu tak rozsáhlém. Bylo by neslušno, vytýkati tomu spisku mezery, že v něm jest mnoho docela opominuto a jiné zase

řečeno příliš krátce; v přednášce nelze předmět tak obšírný vyčerpati, naopak, tuším, mnohá data v knížce obsažená nejspíše musil přednášitel vynechat, aby posluchačův jimi neunavil a nepomátl. Naznačenť jest ve spisku celý předmět v celé své rozsáhlosti, tak že se počíná záhadným vznikem poddanství ze starých řádů slovanských, vykládají se právní poměry v nových vseh pod právem zákupným, vznik nevolnictví v 15. století, zhoršení selských poměrů v 17. století, o robotních patentech a jiných pokusích k napravení toho zla hlavně v 18. století, o zrušení nevolnictví 1781 i roboty a poddanství 1848. Leccos mohlo se i v té stručnosti říci jinak a lépe. Že by teprv robotním patentem 1717 bylo poddaným bývalo dovoleno stěžovati si na vrchnost (str. 21), jest omyl; již robotní patent 1680 v prvních dvou člancích stanovil, že poddaní nemají sice stížnosti své přímo předkládati císaři, ale že je mají předkládati krajským úřadům, a odtud že mohou se odvolati teprv ke dvoru; opravdu však mezi úřadem krajským a dvorem již tehdaž účinkovalo místodržitelstvo v rozhodování takových stížností, jakž o tom později výslovně bylo několikrát nařizováno. Co spisovatel str. 42 podotýká o rustikálních pozemcích zabíraných ke dvorům panským, mělo se říci již na str. 13 a měl se položit na to větší důraz, ježto v tom vězel jeden hlavní kořen zhoršení, které nastalo již v 17. věku, a velké úsilí reformátorů v 18. věku neslo se k tomu, aby tento pramen zla se ucpal, až se to opravdu podařilo. Pravdu má spisovatel, když na str. 25 a 42 vyslovuje se proti jistým nerozmyšleným úsudkům Svátkovým a Grünbergovým; ale na posledním místě měl lépe vytknouti pošetilý vynález Grünbergův, jenž vlastně záleží v tom, že v českých zemích před 1781 nebylo prý nevolnictví, Leibeigenschaft, poněvadž starší zákony mluví o poddanství, Unterthänigkeit, a nevolnictví prý jest totéž otroctví, Leibeigenschaft = Sklaverei. Kdo si za premissu vezme schválně utvořenou nepravdivou rovnici, jako jest tato Grünbergova, přijde ovšem snadno k tomu nepravdivému výsledku, k němuž si tu nepravdivou rovnici vymyslíl ale u jiných lidí neplatí ta premissa ani závěrek. A že by se bylo slova; Leibeigenschaft v Čechách dříve neužívalo, než až teprva při Josefově zrušení tělesné poroby 1781, to také není pravda; v češtině se tomu říkalo již od 15. století člověčenství, pojem ten v právních listinách překládal se v 17. věku slovem Leibeigenschaft, a věcně se to rovnalo ruskému nevolnictví; ovšem říkalo se tomu také poddanství, smysl toho slova byl jiný před r. 1781 a jiný po r. 1781.

Dr. J. Kalousek.

Findřich Dvořák, Moravské sněmování r. 1848—1849. V Telči 1898. Stran 262. Tento příležitostný spis, vydaný na oslavu 50l. jubilea r. 1848, sestává ze 4 částí. První část tvoří úvod do dějin rakouských r. 1848 se zvláštním zřetelem na příběhy moravské; za ním následuje část druhá: »Poslední moravský sněm stavovský r. 1848« (str. 73—130) a třetí: »První novodobý moravský sněm zemský od 31./5. 1848 do 24./1. 1849« (str. 131—234); čtvrtou část tvoří sbírka pěti příloh; ku konci pak připojen obšírný rejstřík.

Nás zajímá vlastní jádro spisu, část druhá a třetí. Tu seznáváme, kterak moravský sněm stavovský sám se přetvořil v moderní zemské zastupitelstvo, což stalo se vlastně způsobem autonomním, jelikož prozatímné zřízení zemské z 27/4. 1848 bylo dne 10. května pouze ministerstvem vnitra potvrzeno, ne-